



Comparing the Efficacy of Positive Parenting and Parenting based on Acceptance and Commitment on Adoptive Mothers' Parent-Child Relationships

Masumeh Beiranvand¹, Susan Emamipour², Mahdiyeh Salehi³

1. PhD, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: masumehbeiranvand65@gmail.com
2. Associate Professor, Department of Clinical Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: Susan.Emamipour@iau.ac.ir
3. Assistant Professor, Department of Clinical Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: iranpour1000@yahoo.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:
Received 17 August 2025
Received in revised form 14 December 2025
Accepted 18 January 2026
Published Online 23 July 2026

Keywords:
positive parenting,
parenting based on
acceptance and
commitment,
Parent-Child Relationships,
adoptive mothers.

ABSTRACT

Background: Adoption-related research has focused more on its outcomes than on interpersonal processes, but recent trends in adoption studies are attempting to overcome this limitation. The comparison of the efficacy of positive parenting program training and parenting based on acceptance and commitment on the mother-child relationship has been studied in various studies, but there is a research gap regarding the comparison of the efficacy of these two types of parenting on the parent-child relationships of adoptive mothers.

Aims: The purpose of this study was to compare the efficacy of positive parenting and parenting based on acceptance and commitment on adoptive mothers' parent-child relationships.

Methods: The method of this study was a semi-experimental pretest-posttest design with two experimental groups and one control group. The statistical population of the study included all mothers of adoptive families who referred to counseling centers in Eslamshahr in 2022, using purposive sampling, 45 of them were selected and randomly assigned to two experimental groups and one control group (15 people in each group). The data collection tools in this study were the Parent-Child Relationship Scale (Pianta, 1994). For the first experimental group, the positive parenting program (Sanders et al., 2014) was implemented in 8 session, 90-minute, and for the second experimental group, the parenting based on acceptance and commitment (Coyne & Murrell, 2009) was implemented in 9 session, 90-minute. Also, data analysis of this study was performed using multivariate analysis of covariance and SPSS-24 software.

Results: The results of this study showed that both types of positive parenting programs and parenting based on acceptance and commitment were effective on parent-child relationships and its three components ($P < 0.01$). The results also indicated that the efficacy of the positive parenting program was significantly higher than that of parenting based on acceptance and commitment ($P < 0.05$).

Conclusion: Given the confirmation of the greater efficacy of the positive parenting program in this study, it is suggested that psychologists and counselors who work with adoptive parents consider this parenting program as an effective therapeutic program in their parenting education.

Citation: Beiranvand, M., Emamipour, S., & Salehi, M. (2026). Comparing the efficacy of positive parenting and parenting based on acceptance and commitment on adoptive mothers' Parent-Child Relationships. *Journal of Psychological Science*, 25(161), 1-18. [10.66224/jps.25.161.8](https://doi.org/10.66224/jps.25.161.8)

Journal of Psychological Science, Vol. 25, No. 161, 2026

© The Author(s). DOI: [10.66224/jps.25.161.8](https://doi.org/10.66224/jps.25.161.8)



✉ **Corresponding Author:** Susan Emamipour, Associate Professor, Department of Clinical Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
E-mail: Susan.Emamipour@iau.ac.ir, Tel: (+98)9122071657

Extended Abstract

Introduction

Adoption is a legal process used in many countries to provide a stable environment for children who are unable to live with their biological family (Lyttle et al., 2024). Adoption aims to provide a safe and stable family environment for the child and gives adoptive parents the opportunity to form an emotional bond with a child who is not biologically related to them (Kohn et al., 2024). Adoptive parents may lack the necessary understanding, knowledge, and skills to meet the needs of the adopted child (Harkins, 2014). Adoption-related studies have typically focused more on child outcomes than interpersonal processes, and recent trends in adoption studies attempt to overcome this limitation (León et al., 2018).

On the other hand, the level of effective parenting of mothers plays an important role in the quality of parent-child relationships (Hajkhodadadi et al., 2021). If the relationship between the adoptive mother and the adopted child is based on sensitive responsiveness, stability, and security, it can help the child to correct their insecure internal attachment and, as a result, interrupt the intergenerational transmission of deprivation and change their developmental paths (Arace et al., 2025). Parenting programs are interventions that enhance the role of parenting in improving children's health (Scott, S., & Gardner, 2015). These programs are considered an effective way to educate parents about nurturing, responsive, and stimulating parenting practices (LaMonica et al., 2025).

One of the empirically supported parenting programs developed by Sanders (2003) is the Positive Parenting Program. Positive parenting involves caring, communicating, empowering, guiding, and meeting the child's needs on an ongoing basis. The principles of positive parenting include a safe and engaging environment, a positive learning environment, firm discipline, realistic expectations, and self-care by parents (Pickering & Sanders, 2016). Meta-analyses conducted on positive parenting have shown medium to large effect sizes of this type of parenting on parent-child relationship outcomes (Sanders et al., 2014; Wilson et al., 2012; Fletcher et al., 2011).

Some other parenting interventions, including parenting based on acceptance and commitment, have emerged from the third wave of behavioral therapies (O'Brien, 2011). On the other hand, this type of parenting program is a relatively simple and learnable approach for all parents, compared to other common programs such as cognitive-behavioral parenting (Ghorbanikhah et al., 2025). Parenting based on acceptance and commitment, by focusing on parents' subjective meaning of parenting, increases parents' flexibility and ability to use parenting skills in emotionally stressful situations (Brown et al., 2015). A review of the relevant research background showed that the comparison of the effectiveness of these two types of parenting approaches (positive parenting and parenting based on acceptance and commitment) on the parent-child relationships of adoptive mothers has not been studied so far. Therefore, the present study seeks to answer the fundamental question of which of the positive parenting and parenting based on acceptance and commitment approaches are more effective on the parent-child relationships of adoptive mothers?

Method

The method of this study was a semi-experimental pretest-posttest design with two experimental groups and one control group. The statistical population of the study included all mothers of adoptive families who referred to counseling centers in Eslamshahr in 2022, using purposive sampling, 45 of them were selected and randomly assigned to two experimental groups and one control group (15 people in each group). The data collection tools in this study were the Parent-Child Relationship Scale (Pianta, 1994). For the first experimental group, the positive parenting program (Sanders et al., 2014) was implemented in 8 session, 90-minute, and for the second experimental group, the parenting based on acceptance and commitment (Coyne & Murrell, 2009) was implemented in 9 session, 90-minute. Also, data analysis of this study was performed using multivariate analysis of covariance and SPSS-24 software.

Results

In total, 45 mothers of adoptive families who referred to counseling centers in Eslamshahr in 2022 participated in the present study. The average age of the participants was 38.8 and its standard deviation was 14.97. In terms of education level, 14 people (31.11%) had a diploma, 8

people (17.78%) had an associate's degree, 18 people (40%) had a bachelor's degree, and 5 people (11.11%) had a master's degree. The results of multivariate analysis of covariance for comparing the parent-child relationship variable in the experimental and control groups are presented in Table 1 Results.

Table1.Results of multivariate analysis of covariance to compare parent-child relationships in experimental and control groups

Effect	Tests	Values	F	Degree of freedom of effect	Degree of freedom of error	P	Effect size
Group	Pillai's effect	0.745	7.525	6	76	0.001	0.372
	Wilks's lambda	0.267	11.543	6	74	0.001	0.483
	Hotelling's effect	2.705	16.228	6	72	0.001	0.575
	Roy's Largest Root	2.689	34.055	3300	38	0.001	0.729

As the results of Table 1 show, the significance level of all four relevant multivariate statistics, was less than 0.01 ($P < 0.01$). Thus, it was determined that there was a significant difference in the variable of parent-child relationships between the experimental groups (positive parenting and parenting based on

acceptance and commitment) and the control group in the post-test. Next, in order to examine the differences between the groups in each of the components of parent-child relationships, a between-subjects effects test was conducted, the results of which are presented in Table 2.

Table2.Between-subject effects test to compare parent-child relationship components of experimental and control groups in post-test

Source	Sum of squares	df	Mean squares	F	P	Effect size
Conflict	Intergroup	2	321.520	15.714	0.001	0.446
	Error	39	20.461			
Intimacy	Intergroup	2	325.162	17.097	0.001	0.467
	Error	39	19.018			
Dependency	Intergroup	2	107.633	23.319	0.001	0.545
	Error	39	4.616			

According to the results in Table 2, the F value obtained for all components was significant at the 0.01 alpha level ($P < 0.01$). Therefore, it can be concluded that there is a significant difference in the three components of parent-child relationships (conflict, intimacy, and dependence) between the experimental groups (positive parenting and parenting based on acceptance and commitment) and the control group.

Also, the results of the Bonferroni test in this study showed that the mean scores of the variable components of parent-child relationships in the parenting based on acceptance and commitment and positive parenting groups were significantly higher than the control group ($P < 0.01$). Also, the mean scores of the variable components of parent-child relationships in the positive parenting group were

significantly higher than the mean scores of the parenting based on acceptance and commitment group ($P < 0.05$), which indicated the greater effectiveness of positive parenting on improving parent-child relationships and its components.

Conclusion

The purpose of this study was to compare the efficacy of positive parenting and parenting based on acceptance and commitment on adoptive mothers' parent-child relationships. The results of this study showed that both educational programs used in the present study, including positive parenting and parenting based on acceptance and commitment, improved parent-child relationships in adoptive mothers, but the positive parenting program was more

effective in improving parent-child relationships than the parenting based on acceptance and commitment. The first finding of this study, regarding the efficacy of the positive parenting program, is consistent with the results of studies by Nematy et al. (2024), Amini et al. (2023), Banani et al. (2022), Amini naghani et al. (2020), Sanders et al. (2014), Wilson et al. (2012) and Fletcher et al. (2011). In explaining this finding, it can be said that parents who receive skills related to positive parenting can help their children adapt and respond appropriately to stress. In addition, the expression of positive emotions by parents in this parenting method can reduce physical and behavioral problems in children and strengthen the parent-child relationship (Tuntipuchitanon et al., 2024). In support of this finding, the results of a meta-analysis by Thongseiratch et al. (2022) also showed that components of highly effective positive parenting programs, including parental self-control training, parental guidance to strengthen problem-solving and self-control skills in children, promote child development through play and increase the quality of time spent between parents and children.

Another finding of this study regarding the efficacy of the parenting based on acceptance and commitment is consistent with the results of studies by Safaralikhani & Donyamali (2023), Amini et al. (2023), Banani et al. (2022), Barabadi et al. (2022), Amini naghani et al. (2020). In explaining this finding, it can be said that the parenting based on acceptance and commitment helps parents increase their awareness of their emotional reactions in relation to their children and, in this way, manage their psychological challenges to better communicate effectively with their children (Mak et al., 2024). Importantly, the strategies learned through this parenting program allowed parents to effectively adapt to the challenges of their role as parents and encouraged them to communicate more effectively with their children by being more present and supportive (Swain, 2015).

The main finding of this study, that the positive parenting program is more effective in improving parent-child relationships than the parenting based on acceptance and commitment, is also consistent with the results of studies by Amini et al. (2023) and

Banani et al. (2022). It seems that this superiority may indicate that the positive parenting program is well-documented compared to parenting based on acceptance and commitment, because positive parenting was created with the aim of educating parents, and numerous studies have been conducted to examine and improve it (Amini naghani et al., 2020). Given the confirmation of the greater efficacy of the positive parenting program in this study, it is suggested that psychologists and counselors who work with adoptive parents consider this parenting program as an effective therapeutic program in their parenting education.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is derived from the first author's doctoral dissertation in the field of Psychology from Islamic Azad University, Central Tehran Branch. In order to maintain ethical principles in this research, it was tried to collect data after obtaining the consent of the participants. Also, the participants were assured about confidentiality in maintaining personal information and providing results without specifying the names and characteristics of individuals.

Funding: This research is in the form of a doctoral dissertation without financial support.

Authors' contribution: The first author of this article served as the primary researcher, and the second author served as the supervisor in this research.

Conflict of interest: The authors declare that there is no conflict of interest in this study.

Acknowledgments: We hereby express our gratitude to all the mothers who participated in this study.



مقایسه اثربخشی فرزندپروری مثبت و فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بر روابط والد-فرزندی مادران فرزندپذیر

معصومه بیرانوند^۱، سوزان امامی پور^۲، مهدیه صالحی^۳

۱. دکترای تخصصی، گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: masumehbeiranvand65@gmail.com

۲. دانشیار، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: Susan.Emamipour@iau.ac.ir

۳. استادیار، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: Iranpour1000@yahoo.com

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۲۶

بازنگری: ۱۴۰۴/۰۹/۲۳

پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۲۸

انتشار برخط: ۱۴۰۵/۰۵/۰۱

کلیدواژه‌ها:

فرزندپروری مثبت،

فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و

تعهد،

روابط والد-فرزندی،

مادران فرزندپذیر.

زمینه: پژوهش‌های مرتبط با فرزندخواندگی بیشتر از فرآیندهای بین‌فردی بر پیامدهای آن تمرکز داشته‌اند، ولی جدیدترین روندها در مطالعات فرزندخواندگی، سعی در غلبه بر این محدودیت دارند. مقایسه اثربخشی آموزش برنامه فرزندپروری مثبت و فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بر رابطه مادر-کودک در پژوهش‌های مختلف مورد مطالعه قرار گرفته است، ولی در مورد مقایسه اثربخشی این دو نوع فرزندپروری بر روابط والد-فرزندی مادران فرزندپذیر، شکاف پژوهشی وجود دارد.

هدف: هدف از انجام این پژوهش، مقایسه اثربخشی فرزندپروری مثبت و فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بر روابط والد-فرزندی مادران فرزندپذیر بود.

روش: روش این پژوهش، نیمه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با دو گروه آزمایش و یک گروه گواه بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی مادران خانواده‌های فرزندپذیر مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر اسلام‌شهر در سال ۱۴۰۱ بود، که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند، ۴۵ نفر از آن‌ها انتخاب شده و به طور تصادفی در دو گروه آزمایش و یک گروه گواه (هر گروه ۱۵ نفر) گمارش شدند. ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، مقیاس روابط والد-کودک (پیانتا، ۱۹۹۴) بود. برای گروه آزمایش اول، برنامه فرزندپروری مثبت (ساندیز و همکاران، ۲۰۱۴) در ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای و برای گروه آزمایش دوم، برنامه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد (کوبین و مورل، ۲۰۰۹) در طی ۹ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای اجرا شد. همچنین، تحلیل داده‌های این پژوهش با استفاده از روش تحلیل کواریانس چندمتغیری و با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS-24 انجام شد.

یافته‌ها: نتایج این پژوهش نشان داد، هر دو نوع برنامه فرزندپروری مثبت و برنامه مبتنی بر پذیرش و تعهد بر روابط والد-فرزندی و مؤلفه‌های سه‌گانه آن مؤثر بودند ($P < 0/01$). همچنین نتایج حاکی از آن بود که میزان اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت به طور معنی‌داری بیشتر از فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بود ($P < 0/05$).

نتیجه‌گیری: با توجه به تأیید اثربخشی بیشتر برنامه فرزندپروری مثبت در این پژوهش، پیشنهاد می‌شود روان‌شناسان و مشاورانی که با والدین فرزندپذیر سر و کار دارند، این برنامه فرزندپروری را به منزله یک برنامه درمانی مؤثر در آموزش فرزندپروری آنان مدنظر قرار دهند.

استاد: بیرانوند، معصومه؛ امامی پور، سوزان؛ و صالحی، مهدیه (۱۴۰۵). مقایسه اثربخشی فرزندپروری مثبت و فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بر روابط والد-فرزندی مادران

فرزندپذیر. *مجله علوم روانشناختی*، دوره ۲۵، شماره ۱، ۱۶۱-۱۸.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۵، شماره ۱۶۰، ۱۴۰۵. DOI: 10.66224/jps.25.161.8



© نویسنده‌گان.

✉ **نویسنده مسئول:** سوزان امامی پور، دانشیار، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه:

Susan.Emamipour@iau.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۲۲۰۷۱۶۵۷

مقدمه

فرزندخواندگی یک فرآیند قانونی است که در بسیاری از کشورها برای فراهم کردن یک محیط پایدار برای کودکانی که قادر به زندگی در کنار خانوادهٔ زیستی خود نیستند، استفاده می‌شود (لیتل و همکاران، ۲۰۲۴). فرزندخواندگی، باهدف فراهم کردن یک محیط خانوادگی امن و پایدار برای کودک انجام می‌شود و به والدین فرزندپذیر این فرصت را می‌دهد تا با کودکی که از نظر بیولوژیکی با آن‌ها ارتباط ندارد، پیوندی عاطفی برقرار کنند (کوهن و همکاران، ۲۰۲۴). شواهدی از سراسر جهان وجود دارد که نشان می‌دهد فرزندخواندگی، مزایای مادام‌العمری را برای اکثر افراد فرزندخوانده فراهم می‌کند و اثرات منفی بر سلامت که ناشی از مشکلات اولیه است را کاهش می‌دهد (پالاسیوس و همکاران، ۲۰۱۹). بااین‌حال، فرایند فرزندخواندگی گاهی با چالش‌های قابل توجهی ازجمله مشکلات روان‌شناختی همراه است (هولمگرن و الوانیو، ۲۰۱۹). به دلیل داستان‌های سختی که بسیاری از این کودکان با خود به همراه دارند، والدین فرزندپذیر در جریان فرزندپروری خود با چالش‌ها و مشکلات خاص و مهمی مواجه می‌شوند (لئون و همکاران، ۲۰۱۸). والدین فرزندپذیر ممکن است شناخت، دانش و مهارت‌های ضروری برای تطابق با نیازهای کودک فرزندخوانده را نداشته باشند (هارکینز، ۲۰۱۴). معمولاً مطالعات مرتبط با فرزندخواندگی بیشتر بر پیامدهای کودکان تمرکز داشته است تا فرآیندهای بین‌فردی، و جدیدترین روندها در مطالعات فرزندخواندگی، سعی در غلبه بر این محدودیت دارند (لئون و همکاران، ۲۰۱۸). عوامل متعددی می‌توانند بر سلامت روان والدین فرزندپذیر، به‌ویژه در اوایل دوران فرزندخواندگی، تأثیر بگذارند که ازجمله آن‌ها می‌توان به فشار برای والد کامل بودن، فقدان الگوهای مناسب فرزندپروری، انتظارات غیرواقع‌بینانه از خود و فرزند و فقدان ارتباط عاطفی با کودک اشاره کرد (کوهن و همکاران، ۲۰۲۴). از سوی دیگر، میزان والدگری مؤثر مادران، نقش مهمی در کیفیت روابط والد-فرزندی دارد (حاج‌خدادادی و همکاران، ۱۴۰۰). رابطهٔ مادر فرزندپذیر با فرزندخوانده در صورتی که مبتنی بر پاسخ‌گویی حساس، ثبات و امنیت باشد، می‌تواند به فرزند کمک کند تا دل‌بستگی درونی ناامن خود را اصلاح کرده و در نتیجه انتقال بین‌نسلی محرومیت را قطع کرده و مسیرهای رشدی آن‌ها را تغییر دهد (آراسه و همکاران، ۲۰۲۵). در همین

راستا، فراری و همکاران (۲۰۱۵) نیز تعارضات کم‌مادر-فرزند را به‌عنوان یک پیش‌بینی‌کنندهٔ رشد نوجوانان فرزندخوانده شناسایی کردند. چندین مداخلهٔ فرزندپروری در ابعاد خاص و محدود برای کمک به خانواده‌های فرزندپذیر انجام شده است که از جملهٔ مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به مداخلات مبتنی بر دل‌بستگی (بیکر، ۲۰۱۸؛ کولونسی و همکاران، ۲۰۱۳)، درمان‌های سیستمی خانواده (بارباتو و همکاران، ۲۰۱۹؛ ویر و همکاران، ۲۰۱۳)، درمان‌های شناختی-رفتاری (راشتون و همکاران، ۲۰۱۰)، مداخلات روانی-آموزشی (بامنز و همکاران، ۲۰۱۵؛ باسکین و همکاران، ۲۰۱۱) و برنامهٔ فرزندپروری یکپارچه‌نگر (آفاکشمیری و همکاران، ۲۰۲۴) اشاره کرد.

برنامه‌های فرزندپروری، مداخلاتی هستند که نقش فرزندپروری را در بهبود سلامت کودکان بهبود می‌بخشند (اسکات و گاردنر، ۲۰۱۵). این برنامه‌ها به‌عنوان راهی مؤثر برای آموزش والدین در مورد شیوه‌های پرورش، پاسخ‌گویی و تحریک فرزندپروری در نظر گرفته می‌شوند (لامونیکا و همکاران، ۲۰۲۵). یکی از برنامه‌های فرزندپروری با پشتوانهٔ تجربی که توسط سندرز (۲۰۰۳) تدوین شده است، برنامهٔ فرزندپروری مثبت است. فرزندپروری مثبت شامل مراقبت، برقراری ارتباط، توانمندسازی، راهنمایی و تأمین نیازهای کودک به‌طور مداوم است. اصول فرزندپروری مثبت شامل یک محیط امن و جذاب، محیط یادگیری مثبت، انضباط قاطعانه، انتظارات واقع‌بینانه و خود مراقبتی توسط والدین است (بیکرینگ و سندرز، ۲۰۱۶). هدف از این نوع برنامهٔ فرزندپروری، ترویج رابطهٔ مثبت بین کودک و والدین از طریق توسعهٔ مهارت‌های والدین است که از رشد و توانایی‌های کودکان حمایت کرده و به کسب مهارت‌هایی برای مدیریت رفتار مشکل‌ساز کمک می‌کند (آرکان و همکاران، ۲۰۲۰). از دیگر اهداف برنامهٔ فرزندپروری مثبت، پیشگیری از بروز اختلالات رفتاری، رشدی و عاطفی در کودکان و کمک به افزایش سطح دانش و مهارت‌های والدین است (سندرز، ۲۰۰۳) که منجر به نتایج مثبت زیادی در رشد کودک می‌شود (جانسون، ۲۰۲۰). متاآنالیزهای انجام شده در مورد فرزندپروری مثبت، اندازه‌های اثر متوسط تا بزرگ آن را بر پیامدهای رابطهٔ والد-کودک نشان داده‌اند (سندرز و همکاران، ۲۰۱۴؛ ویلسون و همکاران، ۲۰۱۲؛ فلچر و همکاران، ۲۰۱۱).

برخی دیگر از مداخلات فرزندپروری از جمله فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد، از جنبش موج سوم درمان‌های رفتاری نشئت گرفته‌اند (أبرایان، ۲۰۱۱). از طرفی، این نوع برنامه فرزندپروری در مقایسه با سایر برنامه‌های معمول مثل فرزندپروری شناختی- رفتاری، یک رویکرد نسبتاً ساده و قابل یادگیری برای عموم والدین است (قربانی‌خواه و همکاران، ۲۰۲۵). در این برنامه فرزندپروری، استفاده از ذهن‌آگاهی (ارتباط روان‌شناختی بدون قضاوت با تجربیات لحظه حال)، پذیرش (ارتباط روان‌شناختی با افکار و احساسات، همان‌طور که هستند و بدون قضاوت) و رفتار متعهدانه مبتنی بر ارزش، منجر به افزایش انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین می‌شود (هیز و همکاران، ۲۰۱۳). از آنجایی که بخش مهمی از رفتار ناکارآمد والدین با فرزندانشان، ناشی از نوع ارزیابی ذهنی و احساسات آن‌ها در مورد رفتارها و مسائل فرزندان است، فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد به‌طور مستقیم، افکار و احساسات والدین را در رابطه با فرزندانشان هدف قرار می‌دهد (قربانی‌خواه و همکاران، ۲۰۲۵). فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد با تمرکز بر روی معنای والدین از فرزندپروری، انعطاف‌پذیری و توانایی والدین را برای استفاده از مهارت‌های فرزندپروری در موقعیت‌های هیجانی تنش‌زا افزایش می‌دهد (براون و همکاران، ۲۰۱۵). علاوه بر این، آموزش فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد، اجتناب و تنش فرزندپروری را در والدین کاهش داده و باعث بهبود ارزش نهادن به کودک می‌شود (أبرایان، ۲۰۱۱).

روش

(الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان

روش این پژوهش، نیمه‌آزمایشی از نوع پیش‌آزمون- پس‌آزمون، با دو گروه آزمایش و یک گروه گواه بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی مادران خانواده‌های فرزندپذیر مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر اسلام‌شهر در سال ۱۴۰۱ بود که با توجه به این که طرح پژوهش حاضر از نوع آزمایشی بود و حجم نمونه در طرح‌های آزمایشی حداقل ۱۵ نفر در هر گروه توصیه شده است (دلاور، ۱۴۰۳)، از بین آن‌ها، ۴۵ نفر با روش نمونه‌گیری هدفمند به‌صورت داوطلبانه انتخاب شده و به‌طور تصادفی در دو گروه آزمایش اول (برنامه فرزندپروری مثبت) و گروه آزمایش دوم (برنامه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد) و یک گروه گواه (هر گروه ۱۵ نفر) گمارش شدند. ملاک‌های ورود به این پژوهش شامل داشتن فرزند پذیرفته شده در دامنه سنی ۳ تا ۵ سال، سپری شدن حداقل یک سال از حضور فرزندخوانده در خانه، داشتن حداقل تحصیلات دیپلم و تکمیل فرم رضایت برای شرکت در پژوهش بود و ملاک‌های خروج نیز شامل از دست دادن شرایط فرزندپذیری از لحاظ قانونی در طول فرایند پژوهش، انصراف از ادامه همکاری در روند پژوهش و غیبت بیش از دو جلسه در جلسات مداخله‌ای بود.

(ب) ابزار

مقیاس رابطه والد- کودک (CPRS)^۱: این مقیاس توسط پیاندا در سال ۱۹۹۴ برای سنجش نحوه تعامل والد- فرزند ساخته شد و شامل ۳۳ ماده

در برخی دیگر از مداخلات فرزندپروری از جمله فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد، از جنبش موج سوم درمان‌های رفتاری نشئت گرفته‌اند (أبرایان، ۲۰۱۱). از طرفی، این نوع برنامه فرزندپروری در مقایسه با سایر برنامه‌های معمول مثل فرزندپروری شناختی- رفتاری، یک رویکرد نسبتاً ساده و قابل یادگیری برای عموم والدین است (قربانی‌خواه و همکاران، ۲۰۲۵). در این برنامه فرزندپروری، استفاده از ذهن‌آگاهی (ارتباط روان‌شناختی بدون قضاوت با تجربیات لحظه حال)، پذیرش (ارتباط روان‌شناختی با افکار و احساسات، همان‌طور که هستند و بدون قضاوت) و رفتار متعهدانه مبتنی بر ارزش، منجر به افزایش انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین می‌شود (هیز و همکاران، ۲۰۱۳). از آنجایی که بخش مهمی از رفتار ناکارآمد والدین با فرزندانشان، ناشی از نوع ارزیابی ذهنی و احساسات آن‌ها در مورد رفتارها و مسائل فرزندان است، فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد به‌طور مستقیم، افکار و احساسات والدین را در رابطه با فرزندانشان هدف قرار می‌دهد (قربانی‌خواه و همکاران، ۲۰۲۵). فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد با تمرکز بر روی معنای والدین از فرزندپروری، انعطاف‌پذیری و توانایی والدین را برای استفاده از مهارت‌های فرزندپروری در موقعیت‌های هیجانی تنش‌زا افزایش می‌دهد (براون و همکاران، ۲۰۱۵). علاوه بر این، آموزش فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد، اجتناب و تنش فرزندپروری را در والدین کاهش داده و باعث بهبود ارزش نهادن به کودک می‌شود (أبرایان، ۲۰۱۱).

در مرور پیشینه پژوهشی مشخص شد، مقایسه اثربخشی آموزش برنامه فرزندپروری مثبت با فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد در مطالعات مختلفی، بر رابطه مادر- کودک در مادران کودکان دارای اختلال نارسایی توجه/ بیش‌فعالی (امینی و همکاران، ۱۴۰۲)؛ تنظیم هیجانی در مادران کودکان دارای اختلال نارسایی توجه/ بیش‌فعالی (بنانی و همکاران، ۱۴۰۱)؛ پرخاشگری مادران و نشانه‌های اختلال نافرمانی مقابله‌ای در کودکان (امینی ناغانی و همکاران، ۱۳۹۹) بررسی شده است، ولی تاکنون مقایسه اثربخشی این دو نوع رویکرد فرزندپروری (فرزندپروری مثبت و فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد) بر روابط والد- فرزند مادران فرزندپذیر، مورد بررسی قرار نگرفته است. از سوی دیگر، فرزندپروری مثبت که مبتنی بر موج اول درمان‌های رفتاری است، از حمایت‌های تجربی خوبی در زمینه

1. Child-Parent Relationship Scale (CPRS)

است. این مقیاس برای سنجش رابطه والد- کودک در تمامی سنین مورد استفاده قرار می گیرد و شامل حوزه های تعارض (۱۷ ماده)، صمیمیت (۱۰ ماده)، وابستگی (۶ ماده) و رابطه مثبت کلی (مجموع نمرات حوزه صمیمیت و معکوس نمرات حوزه های تعارض و وابستگی) است. مقیاس مذکور یک مقیاس خود گزارش دهی است و نمره گذاری آن بر اساس مقیاس ۵ درجه ای لیکرت (نمره ۱ برای قطعاً صدق می کند و نمره ۵ برای قطعاً صدق نمی کند) انجام می شود. نمره بالا در هر یک از خرده مقیاس ها نشانگر وجود بیشتر مؤلفه های یاد شده است. در یسکول و پیاننا (۲۰۱۱)، پایایی این مقیاس را با روش آلفای کرونباخ برای حوزه های تعارض (۰/۷۵)، صمیمیت (۰/۷۴)، وابستگی (۰/۶۹) و رابطه مثبت کلی (۰/۸۰) گزارش کردند. در ایران نیز، ابارشی و همکاران (۱۳۸۸) پایایی این مقیاس را با روش آلفای کرونباخ در حوزه های تعارض (۰/۸۴)، صمیمیت (۰/۷۰)، وابستگی (۰/۶۱) و رابطه مثبت کلی (۰/۸۶) محاسبه کردند.

ج) روش اجرا

برای اجرای پژوهش پس از اخذ مجوزهای لازم از دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ابتدا به مراکز مشاوره در شهر اسلام شهر مراجعه شد و پس از ارائه مجوز و درخواست همکاری با مراکز مذکور، سه مرکز مشاوره برای همکاری در پژوهش حاضر اعلام آمادگی کردند. پس از اخذ رضایت مدیران مراکز مشاوره مذکور، با خانواده هایی که حداقل یک سال از زمان فرزندپذیری آن ها سپری شده بود و بنا به گزارش مرکز مشاوره و

تأیید خانواده تا حدودی دارای مشکلات ارتباطی با کودک بودند، گفتگو شد. در ادامه، از بین مادران فرزندپذیر (دارای مشکل ارتباطی با کودک فرزندخوانده) در جامعه آماری، ۴۵ نفر به با روش نمونه گیری هدفمند (با توجه به ملاک های ورودی) انتخاب شده و سپس آن ها به طور تصادفی در دو گروه آزمایش (برنامه فرزندپروری مثبت و برنامه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد) و یک گروه گواه (هر گروه ۱۵ نفر) قرار گرفتند. ابتدا برای تمامی اعضای هر سه گروه (۴۵ نفر) پیش آزمون (مقیاس رابطه والد- کودک) اجرا شد. سپس مراحل آموزش پروتکل های آموزشی توسط پژوهشگر اصلی (نویسنده اول) و با اتکا به داشتن مدارک مربوط به دوره های مداخله ای یاد شده برگزار شد. به این صورت که گروه آزمایش اول تحت برنامه آموزش فرزندپروری مثبت (ساندرز و همکاران، ۲۰۱۴) به مدت ۸ جلسه هفتگی گروهی (هر جلسه، ۹۰ دقیقه) و گروه دوم تحت برنامه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد (کوبین و مورل، ۲۰۰۹) به مدت ۹ جلسه هفتگی گروهی (هر جلسه، ۹۰ دقیقه) قرار گرفتند. در نهایت، پس آزمون (مقیاس رابطه والد- کودک) برای تمامی اعضای سه گروه، اجرا شد. هم چنین داده های جمع آوری شده در پژوهش حاضر با روش تحلیل کواریانس چندمتغیری و با بهره گیری از نرم افزار SPSS-24 تجزیه و تحلیل شد. خلاصه جلسات محتوای پروتکل برنامه آموزشی فرزندپروری مثبت (ساندرز و همکاران، ۲۰۱۴) در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. برنامه آموزش فرزندپروری مثبت (ساندرز و همکاران، ۲۰۱۴)

جلسات	اهداف	شرح جلسات	تکالیف
جلسه اول	آشنایی با فرزند پروری مثبت	مادران با شیوه های فرزندپروری و والدگری مثبت آشنا می شوند، درباره روابط والد کودک و علل مشکلات شایع در کودکان فرزندخوانده بحث می کنند، رفتار کودک توسط مادران مشاهده و مورد پیگیری قرار می گیرد و اهداف مشخص برای تغییر رفتار تعیین می کنند و توانمندی مادران در پاسخ به سوالات، ارزشیابی می شود.	ارزیابی فرزندپروری مادران
جلسه دوم	ارتقای تحول (۱)	راهبردهایی برای ایجاد ارتباط مثبت با کودک (سخن گفتن، ابراز احساسات، اختصاص زمان برای ابراز وجود کودک، تمرین و ایفای نقش والدین در گروه های کوچک) آموزش داده می شود و با اهمیت نقش مادر در تربیت فرزند آشنا می شوند.	تمرین آموزش راهبردهای ارتباط مثبت با کودک
جلسه سوم	ارتقای تحول (۲)	جهت یاددهی رفتارها و مهارت های جدید به کودک، راهبردهایی همانند آموزش اتفاق، تکنیک پرسیدن، گفتن و انجام دادن و غیره به مادران آموزش داده می شود.	به کارگیری تکنیک ها
جلسه چهارم	مدیریت رفتار کارآمد (۱)	مادران درباره انواع تقویت کننده ها، آشنایی با اصول و چگونگی به کارگیری آن ها بحث می کنند.	ارائه تقویت و توجه مثبت و روش های تقویت

جلسات	اهداف	شرح جلسات	تکالیف
جلسه پنجم	مدیریت رفتار کارآمد (۲)	مادران در مورد راهبردهای افزایش رفتارهای مطلوب در کودک (تحسین کلامی و غیر کلامی، اقتصاد ژتونی) و فراهم نمودن فعالیت‌های جذاب و سرگرم کننده آموزش می‌بینند.	به کارگیری راهبردهای افزایش رفتارهای مطلوب
جلسه ششم	مدیریت رفتار کارآمد (۳)	مادران با روش‌های گوناگون تنبیه مثبت و منفی و اصول و چگونگی به کارگیری آن‌ها آشنا می‌شوند، درباره پیامدهای منفی تنبیه با والدین صحبت می‌شود و راهبردهایی برای مقابله با سوء رفتار کودک آموزش داده می‌شود. این روش‌ها شامل اتخاذ قانون، بحث مستقیم، دستور دادن مستقیم و روشن و نادیده گرفتن است.	ارائه تنبیه مثبت و منفی و روش‌های تنبیه
جلسه هفتم	مدیریت رفتار کارآمد (۴)	با توجه به این که روش‌های معرفی شده در جلسات قبلی به‌تنهایی مؤثر واقع نمی‌شود و نیازمند ترکیب شدن با یکدیگر هستند، به والدین سه برنامه کاربردی، شامل برنامه روزانه پیروی، برنامه تصحیح رفتار و چارت رفتاری آموزش داده می‌شود تا مادران بتوانند به‌صورت روزانه برای مدیریت سوء رفتار کودک خود از آن استفاده کنند.	به کارگیری روش‌های رفتاری و تکنیک‌های برنامه‌های آموزش داده شده
جلسه هشتم	برنامه‌ریزی زودتر از موعد	مادران جهت شناسایی موقعیت‌های پرخطر و به کارگیری راهبردهای معرفی شده آموزش می‌بینند. هم‌چنین، در این جلسه، مطالب ارائه شده در جلسات قبلی مرور شد.	به کارگیری راهبردهای معرفی شده در چهارچوب فنون برنامه‌ریزی

خلاصه جلسات محتوای پروتکل برنامه آموزش فرزندپروری مبتنی بر

پذیرش و تعهد (کوبین و مورل، ۲۰۰۹) در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. برنامه آموزش فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد (کوبین و مورل، ۲۰۰۹)

جلسات	اهداف	شرح جلسات	تکالیف
جلسه اول	آشنایی با فرزند پروری مبتنی بر پذیرش و تعهد	آشنایی با اعضای گروه، بیان قوانین گروه، آشنایی با ویژگی‌های بچه‌های لجباز و نافرمان و نشانه‌ها، اهمیت فرزندپروری و تفاوت شیوه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد با سایر شیوه‌ها.	ارزیابی فرزندپروری مادران
جلسه دوم	آموزش درماندگی خلاق	آموزش درماندگی خلاق با استفاده از استعاره چاه، استعاره گیر کردن در شن‌زار، استعاره گیر کردن در باتلاق.	تمرین درماندگی خلاق
جلسه سوم	آموزش تولیدات ذهن	آموزش تولیدات ذهن، آگاهی از دستورات ذهن، انواع خانواده از دیدگاه پذیرش و تعهد.	یادداشت تولیدات ذهن در دو ستون اثرات کوتاه مدت و بلندمدت
جلسه چهارم	آموزش با کمک استعاره	آموزش این مفهوم که کنترل مسئله است نه راه حل با استفاده از استعاره به خاطر سپردن عددی ۱، ۲ و ۳، استعاره کشتی با هیولا و استعاره ببر گرسنه.	تمرین مفاهیم آموزش داده شده
جلسه پنجم	آموزش پذیرش و انعطاف‌پذیری روان‌شناختی	آموزش پذیرش و انعطاف‌پذیری روان‌شناختی و پذیرش افکار و احساسات منفی به‌جای کنترل، اجتناب و حذف آن‌ها با استفاده از استعاره مهمان.	تمرین انعطاف‌پذیری روان‌شناختی
جلسه ششم	آموزش مفهوم خود مشاهده گر و خود مفهوم‌سازی شده	آموزش مفهوم خود مشاهده گر و خود مفهوم‌سازی شده با استفاده از استعاره شطرنج و تمرینات ذهن آگاهی، تمرین آگاهی از کوچک‌ترین صداها، تمرین بودن با کودک، تمرین معاینه کل بدن و تمرین خوردن کشمش.	تمرین آگاهی
جلسه هفتم	آموزش تمرینات ذهن آگاهی	آموزش تمرینات ذهن آگاهی شامل تمرین آگاهی از کوچک‌ترین صداها، تمرین بودن با کودک، تمرین معاینه کل بدن و تمرین خوردن کشمش.	تمرینات ذهن آگاهی
جلسه هشتم	آموزش شیوه‌های اصلاح رفتار	آموزش شیوه‌های اصلاح رفتار، آموزش دستوردهی مؤثر، آموزش پیشایندها، رفتار، زمینه‌ها، پیامدهای رفتاری، آموزش تحلیل کارکردی رفتار.	تمرین شیوه‌های اصلاح رفتار
جلسه نهم	آموزش ارزش‌ها و جمع‌بندی	آموزش ارزش‌ها با استفاده از استعاره تشیع جنازه، استعاره سنگ قبر و استعاره جزیره، آموزش تفاوت ارزش با اهداف و انتظارات، مرور مباحث گذشته، خلاصه مطالب و جمع‌بندی.	جمع‌بندی فرایند آموزش و دریافت بازخورد

یافته‌ها

در مجموع، ۴۵ نفر از مادران خانواده‌های فرزندپذیر مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر اسلام‌شهر در سال ۱۴۰۱ در پژوهش حاضر شرکت کردند. میانگین سنی شرکت کنندگان، ۳۸/۸ و انحراف معیار آن، ۱۴/۹۷ بود. از نظر

میزان تحصیلات، ۱۴ نفر (۳۱/۱۱ درصد) دارای مدرک تحصیلی دیپلم، ۸ نفر (۱۷/۷۸ درصد) کاردانی، ۱۸ نفر (۴۰ درصد) کارشناسی و ۵ نفر (۱۱/۱۱ درصد) کارشناسی ارشد بودند. شاخص‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) متغیر اصلی پژوهش (روابط والد-فرزندی) و مؤلفه‌های آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. شاخص‌های توصیفی متغیر اصلی پژوهش (روابط والد-فرزندی) و مؤلفه‌های آن

گروه	مؤلفه‌ها	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
فرزندپروری مثبت	تعارض	۳۹/۸۷	۳/۶۸۱	۴۹/۳۳	۶/۴۱۱
	صمیمیت	۱۹/۶۰	۲/۵۸۶	۲۸/۴۷	۵/۸۶۶
	وابستگی	۱۴/۰۷	۳/۶۳۴	۱۹/۸۳	۴/۰۰۸
	روابط مثبت کلی	۷۳/۵۳	۷/۱۷۰	۹۷/۵۳	۱۰/۷۳۶
	تعارض	۴۰/۴۰	۴/۱۰۲	۴۵/۱۷	۴/۸۶۱
فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد	صمیمیت	۱۹/۶۷	۳/۷۱۶	۲۴/۲۰	۵/۹۳۱
	وابستگی	۱۴/۹۳	۳/۴۷۴	۱۷/۳۳	۳/۱۳۲
	روابط مثبت کلی	۷۵	۵/۰۸۵	۸۶/۷۰	۷/۵۳۰
	تعارض	۳۹/۶۷	۴/۰۱۲	۳۹/۹۳	۴/۲۶۷
	صمیمیت	۱۹/۴۷	۲/۹۰۰	۱۸/۹۳	۲/۷۸۹
گواه	وابستگی	۱۴/۲۷	۳/۶۱۵	۱۴/۵۳	۳/۳۲۴
	روابط مثبت کلی	۷۳/۴۰	۸/۳۳۹	۷۳/۳۹	۷/۳۷۰

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود در مرحله پیش‌آزمون، میانگین نمرات هر سه گروه (گروه‌های آزمایش و گواه) در متغیر روابط والد-فرزندی و مؤلفه‌های آن، تقریباً باهم برابر بود، اما در مرحله پس‌آزمون، میانگین نمرات هر دو گروه آزمایش (فرزندپروری مثبت و فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد) در اثر ارائه مداخله آموزشی، افزایش پیدا کرده ولی میانگین نمرات گروه گواه تقریباً ثابت باقی‌مانده است. برای پاسخ‌گویی به سؤال اصلی پژوهش مبنی بر مقایسه اثربخشی برنامه‌های آموزش فرزندپروری مثبت و فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بر روابط والد-فرزندی مادران دارای فرزندخوانده، از آزمون تحلیل کواریانس چندمتغیری استفاده شد. در ادامه، مفروضه‌های آزمون تحلیل کواریانس چند متغیری مورد بررسی قرار گرفت. بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف انجام شد. بر اساس نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف، سطح معناداری آماره محاسبه شده

برای تمامی مؤلفه‌های متغیر روابط والد-فرزندی، بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بود، بنابراین فرض نرمال بودن توزیع نمرات پذیرفته شد. هم‌چنین نتایج آزمون لوین در پژوهش حاضر، در هیچ یک از مؤلفه‌های سه‌گانه تعارض ($F=۱/۶۶۷$ ؛ $P=۰/۲۰۱$)، صمیمیت ($F=۲/۳۳۹$ ؛ $P=۰/۱۰۹$) و وابستگی ($F=۲/۷۲۸$ ؛ $P=۰/۰۷۷$)، معنی‌دار نبود. از این‌رو فرض صفر مبنی برای همگنی واریانس متغیرها مورد تأیید قرار گرفت. هم‌چنین مفروضه تقارن همسانی ماتریس کواریانس‌ها به وسیله آزمون باکس انجام شد. نتایج این آزمون نشان داد که سطح معنی‌داری آزمون باکس برابر با ۰/۲۸۵ بود. از آنجایی که این مقدار، بزرگ‌تر از سطح معنی‌داری (۰/۰۵) مورد نیاز برای رد فرض صفر است، بنابراین فرض صفر مبنی بر همسانی ماتریس کواریانس‌ها مورد تأیید قرار گرفت. نتایج تحلیل کواریانس چند متغیری برای مقایسه متغیر روابط والد-فرزندی در گروه‌های آزمایش و گواه در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج تحلیل کواریانس چند متغیری برای مقایسه روابط والد-فرزندی در گروه‌های آزمایش و گواه

اثر	آزمون‌ها	مقادیر	F	درجه آزادی اثر	درجه آزادی خطا	P	اندازه اثر
گروه	اثر پیلایی	۰/۷۴۵	۷/۵۱۵	۶	۷۶	۰/۰۰۱	۰/۳۷۲
	لامبدای ویلکز	۰/۲۶۷	۱۱/۵۴۳	۶	۷۴	۰/۰۰۱	۰/۴۸۳
	اثر هتلینگ	۲/۷۰۵	۱۶/۲۲۸	۶	۷۲	۰/۰۰۱	۰/۵۷۵
	بزرگ‌ترین ریشه روی	۲/۶۸۹	۳۴/۰۵۵	۳۰۰	۳۸	۰/۰۰۱	۰/۷۲۹

همان‌طور که نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد، سطح معنی‌داری هر چهار آماره چندمتغیری مربوطه؛ یعنی اثر پیلایی، لامبدای ویلکز، اثر هتلینگ و بزرگ‌ترین ریشه روی، کوچک‌تر از ۰/۰۱ بود ($P < ۰/۰۱$). بدین ترتیب مشخص شد که در متغیر روابط والد-فرزندی، بین افراد گروه‌های آزمایش (فرزندپروری مثبت و فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد) و

گروه گواه، در پس‌آزمون تفاوت معناداری وجود دارد. در ادامه، به‌منظور بررسی تفاوت گروه‌ها در هر یک از مؤلفه‌های روابط والد-فرزندی، آزمون اثرات بین‌آزمودنی انجام شد که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. آزمون اثرات بین‌آزمودنی برای مقایسه مؤلفه‌های روابط والد-فرزندی گروه‌های آزمایش و گواه در پس‌آزمون

متغیر	منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	P	اندازه اثر
تعارض	بین گروهی	۶۴۳/۰۴۱	۲	۳۲۱/۵۲۰	۱۵/۷۱۴	۰/۰۰۱	۰/۴۴۶
	خطا	۷۹۳/۹۶۳	۳۹	۲۰/۴۶۱			
صمیمیت	بین گروهی	۶۵۰/۳۲۴	۲	۳۲۵/۱۶۲	۱۷/۰۹۷	۰/۰۰۱	۰/۴۶۷
	خطا	۷۱۴/۷۱۸	۳۹	۱۹/۰۱۸			
وابستگی	بین گروهی	۲۱۵/۲۶۵	۲	۱۰۷/۶۳۳	۲۳/۳۱۹	۰/۰۰۱	۰/۵۴۵
	خطا	۱۸/۰۰۸	۳۹	۴/۶۱۶			

با توجه به نتایج درج‌شده در جدول ۳، مقدار F به‌دست‌آمده برای تمامی مؤلفه‌ها در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی‌دار بود ($P < ۰/۰۱$)؛ بنابراین این نتیجه حاصل می‌شود که در مؤلفه‌های سه‌گانه روابط والد-فرزندی (تعارض، صمیمیت و وابستگی) بین افراد گروه‌های آزمایش (فرزندپروری مثبت و

فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد) و گروه گواه، تفاوت معناداری وجود دارد. به‌منظور مقایسه زوجی میانگین نمرات گروه‌ها، از آزمون تعقیبی بنفرونی استفاده شد که نتایج آن در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. نتایج آزمون تعقیبی بنفرونی جهت مقایسه مؤلفه‌های والد-فرزندی در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه‌های شرکت‌کننده

مؤلفه‌های متغیر وابسته	گروه ۱	گروه ۲	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	سطح معنی‌داری
تعارض	گواه	مبتنی بر پذیرش و تعهد	-۴/۶۸۷	۱/۶۶۰	۰/۰۲۲
		فرزندپروری مثبت	-۹/۲۶۸	۱/۶۵۳	۰/۰۰۱
	مبتنی بر پذیرش و تعهد	فرزندپروری مثبت	-۴/۵۸۰	۱/۶۶۱	۰/۰۲۶
صمیمیت	گواه	مبتنی بر پذیرش و تعهد	-۵/۲۰۱	۱/۶۰۱	۰/۰۰۷
		فرزندپروری مثبت	-۹/۲۹۸	۱/۵۹۴	۰/۰۰۱
	مبتنی بر پذیرش و تعهد	فرزندپروری مثبت	-۴/۰۹۷	۱/۶۰۲	۰/۰۴۴
وابستگی	گواه	مبتنی بر پذیرش و تعهد	-۲/۲۲۰	۰/۷۸۹	۰/۰۲۳
		فرزندپروری مثبت	-۵/۳۳۸	۰/۷۸۵	۰/۰۰۱
	مبتنی بر پذیرش و تعهد	فرزندپروری مثبت	-۳/۱۱۷	۰/۷۸۹	۰/۰۰۱

(۱۴۰۳) نیز معتقدند که یکی از اهداف پروتکل برنامه فرزندپروری مثبت، کاهش تعارض والد-فرزند و بهبود تعاملات میان والد-فرزندان است. علاوه بر این، فرزندپروری مثبت باعث می شود تا قضاوت ها و تفسیرهای مادران از رفتار فرزندان مورد بررسی ویژه قرار گیرد و از روش های جایگزین برای توضیح و تغییر رفتار، رویدادها و تعاملات با فرزندان استفاده شود. درواقع، این برنامه فرزندپروری به مادران کمک می کند تا دید دقیق و جامعی نسبت به رفتار خود داشته باشند. به طور کلی آموزش برنامه فرزندپروری مثبت می تواند با افزایش دانش، مهارت و شایستگی والدین و ایجاد ایمنی، گسترش سرگرمی، بهبود رفتار عاطفی و اجتماعی، کیفیت رابطه مادر و فرزند را بهبود دهند (نعمتی و همکاران، ۱۴۰۳).

دیگر یافته این پژوهش مبنی بر اثربخشی برنامه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد با نتایج مطالعات صفر علیجانی و دنیامالی (۱۴۰۲)؛ امینی و همکاران (۱۴۰۲)؛ بنانی و همکاران (۱۴۰۱)؛ برآبادی و همکاران (۱۴۰۰)؛ امینی ناغانی و همکاران (۱۳۹۹) همسو است. در تبیین این یافته می توان گفت، برنامه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد به والدین کمک می کند تا آنان آگاهی خود را از واکنش های عاطفی خود در ارتباط با فرزندانشان را افزایش داده و از این طریق چالش های روانی خود را برای ارتباط مؤثر با فرزندان بهتر مدیریت کنند (مک و همکاران، ۲۰۲۴). نکته مهم این است که راهبردهای آموخته شده از طریق این برنامه فرزندپروری به والدین اجازه می دهد تا به طور مؤثر با چالش های نقش خود به عنوان والدین سازگار شوند و آن ها را تشویق کرد تا با حضور و حمایتگر بیشتر برای فرزندان با آن ها ارتباط مؤثرتری برقرار کنند (سوین، ۲۰۱۵). هم چنین این برنامه، تعاملات مثبت والد-فرزند و مشارکت مؤثر در فرزندپروری را تقویت می کند که ممکن است سلامت روان و رفاه والدین را در طول زمان بیشتر ارتقا دهد. هم چنین، تأثیر مثبت قابل توجه در انعطاف پذیری روان شناختی نشان می دهد که برنامه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد می تواند منبع ارزشمندی برای حمایت والدین از فرزندان در مواقع چالش برانگیز باشد (مک و همکاران، ۲۰۲۴). در تأیید این یافته، حبیبی و همکاران (۱۳۹۹) نیز معتقدند که در برنامه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد، آموزشگر با بهره گیری از عوامل مختلفی مانند تقویت خود آگاهی، بینش دهی نسبت به افکار، احساسات و نیازها و آموزش مفهوم پذیرش، زمینه را برای بهبود ارتباط والد-فرزندی و تقویت گفت و گو بین آن ها فراهم می کند. علاوه بر

همان طور که در جدول ۶ مشاهده می شود، میانگین نمرات مؤلفه های متغیر روابط والد-فرزندی گروه های فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد و فرزندپروری مثبت به طور معنی داری بیشتر از گروه گواه بود ($P < 0/01$). هم چنین میانگین نمرات مؤلفه های متغیر روابط والد-فرزندی در گروه فرزندپروری مثبت به طور معنی داری بیشتر از میانگین نمرات گروه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بود ($P < 0/05$) که این نتیجه نشان دهنده اثربخشی بیشتر فرزندپروری مثبت بر بهبود روابط والد-فرزندی و مؤلفه های آن بود.

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام این پژوهش، مقایسه اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت و فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بر روابط والد-فرزندی در مادران فرزندپذیر بود. نتایج این پژوهش نشان داد که هر دو برنامه آموزشی مورد استفاده در پژوهش حاضر شامل فرزندپروری مثبت و فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد، موجب بهبود روابط والد-فرزندی در مادران فرزندپذیر شده اند، اما برنامه فرزندپروری مثبت در بهبود روابط والد-فرزندی نسبت به برنامه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد، مؤثرتر عمل کرده است. اولین یافته این پژوهش مبنی بر اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت با نتایج مطالعات نعمتی و همکاران (۱۴۰۳)؛ امینی و همکاران (۱۴۰۲)؛ بنانی و همکاران (۱۴۰۱)؛ امینی ناغانی و همکاران (۱۳۹۹)؛ سندرز و همکاران (۲۰۱۴)؛ ویلسون و همکاران (۲۰۱۲) و فلچر و همکاران (۲۰۱۱) همسو است. در تبیین این یافته می توان گفت، والدینی که مهارت های مرتبط با فرزندپروری مثبت را دریافت می کنند، می توانند به فرزندان خود کمک کنند تا به طور مناسب با استرس سازگار شوند و به آن پاسخ دهند. علاوه بر این، بروز احساسات مثبت والدین در این روش فرزندپروری می تواند مشکلات جسمانی و رفتاری را در کودکان کاهش دهد و این موارد، رابطه والدین و فرزند را تقویت کند (توتنیوچیتان و همکاران، ۲۰۲۴). در تأیید این یافته، نتایج متاآنالیز تونگسیراج و همکاران (۲۰۲۲) نیز نشان داد که اجزای برنامه های بسیار مؤثر فرزندپروری مثبت شامل آموزش خودکنترلی والدین، راهنمایی والدین برای تقویت مهارت های حل مسئله و خودکنترلی در فرزندان، باعث ارتقای رشد کودک از طریق بازی و افزایش کیفیت زمان صرف شده والدین و کودک می شود. هم چنین پیرزادی و همکاران

پیگیری در بازه‌های زمانی بلندمدت (برای مثال، ۶ ماه یا یک سال پس از مداخله)، پایداری اثرات هر دو نوع برنامه فرزندپروری را ارزیابی کنند. با توجه به یافته‌های این پژوهش مبنی بر اثربخشی بیشتر فرزندپروری مثبت بر بهبود روابط والد-فرزند مادران فرزندپذیر، پیشنهاد می‌شود متولیان امر (مسئولان سازمان بهزیستی و مراکز مشاوره تحت نظارت آن سازمان) استفاده از برنامه فرزندپروری مثبت را در جهت آموزش فرزندپروری به والدین فرزندپذیر و تقویت روابط والد-فرزند در این دسته از والدین، در اولویت قرار دهند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت‌کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی انجام شده است. **نقش هر یک از نویسندگان:** نویسنده اول این مقاله به‌عنوان پژوهشگر اصلی، نویسنده دوم به‌عنوان استاد راهنما در این پژوهش نقش داشتند.

تضاد منافع: نویسندگان هم‌چنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از تمام مادران شرکت‌کننده در این پژوهش قدردانی می‌شود.

این، برنامه مبتنی بر پذیرش و تعهد در روابط والد-فرزند، باهدف قرار دادن نحوه برخورد با مشکلات می‌تواند تأثیر مثبتی در کاهش تعاملات منفی میان والدین و کودک داشته باشد. در روابط والد-فرزند که می‌تواند به هر دلیلی دچار تنش شود، برنامه مبتنی بر پذیرش و تعهد با تغییر نحوه پاسخ‌دهی والد به این مشکلات، استرس و تنش‌های او را کاهش داده، اجتناب‌های وی را از بین می‌برد تا بدون کناره‌گیری از فرزند خود، به تعامل و پذیرش با وی می‌رسد (همیل و همکاران، ۲۰۱۵).

یافته اصلی این پژوهش مبنی بر اثربخشی بیشتر برنامه فرزندپروری مثبت در بهبود روابط والد-فرزند نسبت به برنامه فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد نیز با نتایج مطالعات امینی و همکاران (۱۴۰۲) و بنانی و همکاران (۱۴۰۱) همسو است. به نظر می‌رسد این برتری می‌تواند حاکی از مدون بودن برنامه فرزندپروری مثبت در مقایسه با فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد باشد؛ زیرا فرزندپروری مثبت باهدف آموزش به والدین ایجاد شده است و مطالعات فراوانی در راستای بررسی و اصلاح آن صورت گرفته است (امینی ناغانی و همکاران، ۱۳۹۹). درواقع، فرزندپروری مثبت با توجه به اهداف مدنظر خود، به نوعی مرکز توجه را تا حدی از کودک دور می‌کند و بر والدین معطوف می‌سازد و به خوبی قادر است تغییرات مثبت هیجانی و شناختی را در والدین به وجود آورد (کریم‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰)، اما فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد در واقع زیرمجموعه‌ای از درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد است و به نوعی کودک نوپایی در حوزه فرزندپروری که در حال پیشرفت و مدون‌سازی خود است، به شمار می‌آید (امینی ناغانی و همکاران، ۱۳۹۹).

پژوهش حاضر همچون سایر مطالعات علمی دارای محدودیت‌هایی بود. یکی از محدودیت‌های پژوهش این بود که این مطالعه تنها بر روی مادران دارای فرزندخوانده متمرکز بود و نتایج آن ممکن است به سایر گروه‌های والدین (پدران، والدین بیولوژیکی یا خانواده‌های ناتنی) قابل تعمیم نباشد. علاوه بر این، اثربخشی این دو نوع برنامه فرزندپروری در پژوهش حاضر در بازه زمانی کوتاه‌مدت بررسی شده و امکان ارزیابی پایداری تأثیرات در بلندمدت فراهم نبود. هم‌چنین، عواملی مانند میزان تحصیلات، وضعیت اقتصادی، سابقه روان‌شناختی والدین یا نوع ارتباط اولیه مادر با کودک ممکن است بر نتایج تأثیر گذاشته باشند، اما در این پژوهش به‌طور کامل کنترل نشده‌اند؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود مطالعات آتی با قرار دادن مرحله

منابع

روانشناختی، ۲۰ (۹۸)، ۱۹۸-۱۸۵.

<http://psychologicalscience.ir/article-1-805-fa.html>

حبیبی، حسن؛ احمدی، صدیقه و زهراکار، کیانوش (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد (ACT) بر روابط والد-فرزندی و سرسختی روانشناختی نوجوانان پسر. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۱۶(۵۸)، ۱۶۹-۱۸۸.

<https://doi.org/10.22054/jep.2021.49164.2870>

دلاور، علی (۱۴۰۳). روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی. تهران: نشر ویرایش.

صفرعلیخانی، الهام و دنیاامالی، سکینه (۱۴۰۲). اثربخشی آموزش فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بر اضطراب و خودتنظیمی هیجانی والدین کودکان دارای اختلالات یادگیری. رویش روان‌شناسی، ۱۲ (۴)، ۱۷۷-۱۸۶.

<http://frooyesh.ir/article-1-4227-fa.html>

کریم‌زاده، مه‌رسا؛ خدابخشی کولایی، آناهیتا؛ داوودی، حسین و حیدری حسن (۱۴۰۰). اثربخشی برنامه والدگری مبتنی بر روان‌شناسی مثبت‌گرا بر خودکارآمدی، ناگویی هیجانی و بار روانی مادران کودکان با مشکلات رفتاری. مجله پرستاری کودکان، ۷(۳)، ۱-۱۱. <http://jpen.ir/article-1-534-en.html>

نعمتی، کیوان؛ گل محمدیان، محسن و رشیدی، علیرضا (۱۴۰۳). اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت بر شایستگی والدینی و کیفیت روابط والد فرزند در مادران دانش‌آموزان متوسطه اول استان ایلام. فرهنگ مشاوره و روان درمانی، ۱۵(۶۰)، ۱۲۱-۱۴۵.

<https://doi.org/10.22054/qccpc.2025.73103.3096>

ابارشی، زهره؛ طهماسیان، کارینه؛ مظاهری، محمدعلی و پناغی لیلی (۱۳۸۸). تأثیر آموزش برنامه «ارتقای رشد روانی-اجتماعی کودک از طریق بهبود تعامل مادر-کودک» بر خود اترمندی والدگری و رابطه مادر و کودک زیر سه سال. پژوهش در سلامت روان‌شناختی، ۳ (۳)، ۴۹-۵۸.

<http://rph.khu.ac.ir/article-1-115-fa.html>

امینی، ناصر؛ بنانی، محبوبه؛ برجلی، محمود و کیخسروانی، مولود (۱۴۰۲). مقایسه اثربخشی آموزش فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد و فرزندپروری مبتنی بر روان‌شناسی مثبت‌گرا بر رابطه مادر-کودک در مادران کودکان دارای اختلال نارسایی توجه/بیش‌فعالی. فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۴(۵۶)، ۱۶۹-۲۰۳.

<https://doi.org/10.22054/qccpc.2023.68263.2956>

امینی ناغانی، شهریار؛ نجارپوریان، سمانه و سماوی، سید عبدالوهاب (۱۳۹۹). مقایسه اثربخشی آموزش فرزندپروری مثبت با فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بر پرخاشگری مادران و نشانه‌های اختلال نافرمانی مقابله‌ای در کودکان. مجله دانشگاه علوم پزشکی ایلام، ۲۸ (۱)، ۶۷-۷۷.

<https://doi.org/10.29252/sjimu.28.1.67>

برابادی، براتعلی؛ برابادی، حسین احمد و حیدرنیا، احمد (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد بر سبک‌های فرزندپروری مادران کودکان کم‌توان ذهنی. پژوهش‌های مشاوره، ۲۰ (۸۰)، ۱۸۴-۲۰۹. <https://doi.org/10.18502/qjcr.v20i80.8489>

بنانی، محبوبه؛ امینی، ناصر؛ برجلی، محمود و کیخسروانی، مولود (۱۴۰۱). مقایسه اثربخشی آموزش فرزندپروری مبتنی بر پذیرش و تعهد و فرزندپروری مبتنی بر روان‌شناسی مثبت‌گرا بر تنظیم هیجان در مادران کودکان دارای اختلال نارسایی توجه/بیش‌فعالی. مجله مطالعات ناتوانی، ۱۲ (۱۳-۱۳)، ۱۳-۱۳. <http://jdisabilstud.org/article-1-2701-fa.htm>

پیرزادی، حجت؛ تفرشی، ریحانه و یزدانی‌ورزنه، محمدجواد (۱۴۰۳). اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت بر مشکلات رفتاری کودکان مادران سرپرست خانوار. فصل‌نامه پژوهش‌های کاربردی روانشناختی، (۱).

<https://doi.org/10.22059/japr.2024.375832.644919>

حاج خدادادی، داود؛ اعتمادی، عذرا؛ عابدی، محمدرضا و جزایری، رضوان سادات (۱۴۰۰). اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت بر والدگری مؤثر و کیفیت رابطه والد-فرزند در مادران دارای نوجوان. مجله علوم

References

- Abareshi Z, Tahmasian K, Mazaheri M A, Panaghi L. (2009). The impact of psychosocial Child Development training program, done through improvement of mother-child interaction, on parental self-efficacy and relationship between mother and child under three. *Research in psychological health*, 3 (3), 49-58. [Persian]. <http://rph.khu.ac.ir/article-1-115-fa.html>
- Aghakeshmiri, A., Soleimanian, A. A., & Golpich, Z. (2024). An Integrative Parenting Program for Adoptive Families: A Mixed-method Study. *Practice in Clinical Psychology*, 12(2), 137-152. <https://doi.org/10.32598/jpcp.12.2.924.1>
- Amini, D., Banani, M., Borjali, M. and Keykhosrsvani, M. (2023). Comparison of the effectiveness of parenting education based on acceptance and commitment and parenting based on positive psychology on the mother-child relationship in mothers of children with attention deficit / hyperactivity disorder. *Counseling Culture and Psycotherapy*, 14(56), 169-203. [Persian]. <https://doi.org/10.22054/qccpc.2023.68263.2956>
- Amini naghani, S., Najarpourian, S., & Samavi, S. A. (2020). Comparison of the Effectiveness of Positive Parenting Program Training and Acceptance and Commitment based Parenting Training on Mothers' Aggression and Symptoms of Oppositional Defiant Disorder in Children. *Journal of Ilam University of Medical Sciences*, 28(1), 67-77. [Persian]. <https://doi.org/10.29252/sjimu.28.1.67>
- Arace, A., Agostini, P., & Prino, L. E. (2025). Mental Models of Attachment in Adoptive Parents and Children: The Case of Institutionalized and Adopted Young Adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 22(5), 776. <https://doi.org/10.3390/ijerph22050776>
- Arkan, B., Güvenir, T., Ralph, A., & Day, J. (2020). The efficacy and acceptability of the Triple P: Positive Parenting Program with Turkish parents. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 33(3), 148-156. <https://doi.org/10.1111/jcap.12283>
- Baker, S. (2018). The effects of parenting on emotion and self-regulation. In *Handbook of parenting and child development across the lifespan* (pp. 217-240). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-94598-9_10
- Bammens, A. S., Adkins, T., & Badger, J. (2015). Psycho-educational intervention increases reflective functioning in foster and adoptive parents. *Adoption & Fostering*, 39(1), 38-50. <https://doi.org/10.1177/0308575914565069>
- Banani M, Amini N, Borjali M, Keykhosravani M. (2022). Comparing the Effectiveness of Parenting Education Based on Acceptance and Commitment Therapy and Parenting Based on Positive Psychology on Emotion Regulation in Mothers of Children with Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder. *Journal of Disability Studies (MEJDS)*, 12, 13-13. [Persian] <http://jdisabilstud.org/article-1-2701-fa.htm>
- Barabadi B, Barabadi H A, heydarnia A. (2022). The Effectiveness of Acceptance and Commitment-based Parenting Training on Parenting Styles of Mothers with Mentally Retarded Children. *Journal of Counseling Research*, 20(80), 184-209. [Persian]. <https://doi.org/10.18502/qjcr.v20i80.8489>
- Barbato, A., D'Avanzo, B., Vadilonga, F., Cortinovis, M., Lombardi, S., Pili, F., ... & Visconti, A. (2020). Systemic family therapy integrated with attachment interventions for adoptive families. Development of a treatment manual. *Journal of Family Therapy*, 42(4), 536-559. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12278>
- Baskin, T. W., Rhody, M., Schoolmeesters, S., & Ellingson, C. (2011). Supporting special-needs adoptive couples: Assessing an intervention to enhance forgiveness, increase marital satisfaction, and prevent depression. *The Counseling Psychologist*, 39(7), 933-955. <https://doi.org/10.1177/0011000010397554>
- Brown, F. L., Whittingham, K., Boyd, R. N., McKinlay, L., & Sofronoff, K. (2015). Does Stepping Stones

- Triple P plus Acceptance and Commitment Therapy improve parent, couple, and family adjustment following paediatric acquired brain injury? A randomised controlled trial. *Behaviour research and therapy*, 73, 58-66. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2015.07.001>
- Colonnese, C., Wissink, I. B., Noom, M. J., Asscher, J. J., Hoeve, M., Stams, G. J. J., ... & Kellaert-Knol, M. G. (2013). Basic trust: An attachment-oriented intervention based on mind-mindedness in adoptive families. *Research on Social Work Practice*, 23(2), 179-188. <https://doi.org/10.1177/1049731512469301>
- Coyne, L. W., & Murrell, A. R. (2009). *The joy of parenting: An acceptance and commitment therapy guide to effective parenting in the early years*. New Harbinger Publications.
- Delavar, A (2024). *Research Method in Psychology and Educational Sciences*. Tehran: virayesh Publications. [Persian]
- Driscoll, K., & Pianta, R. C. (2011). Mothers' and Fathers' Perceptions of Conflict and Closeness in Parent-Child Relationships during Early Childhood. *Journal of Early Childhood & Infant Psychology*, (7), 1-18. <https://psycnet.apa.org/record/2013-00755-001>
- Ferrari, L., Ranieri, S., Barni, D., & Rosnati, R. (2015). Parent-child relationship and adoptees' psychological well-being in adolescence and emerging adulthood: Disentangling maternal and paternal contribution. *Family Science*, 6(1), 77-86. <https://doi.org/10.1080/19424620.2015.1081005>
- Fletcher, R., Freeman, E., & Matthey, S. (2011). The impact of behavioural parent training on fathers' parenting: A meta-analysis of the Triple P-Positive Parenting Program. *Fathering*, 9(3), 291-312. <https://doi.org/10.3149/fth.0903.291>
- Ghorbanikhah, E., Mohammadyfar, M. A., Moradi, S., & Delavarpour, M. (2025). Comparison of the effectiveness of parenting acceptance and commitment therapy with triple-P positive parenting on depression, aggression, and social skills of preschool children. *Journal of Education and Health Promotion*, 14(1), 164. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_1984_23
- Habibi, H., Ahmadi, S. and zahrakar, K. (2020). The Effectiveness of Acceptance and Commitment Training (ACT) on Parent-Child Relationships and Psychological Hardiness in Male Adolescents. *Educational Psychology*, 16(58), 169-188. [Persian]. <https://doi.org/10.22054/jep.2021.49164.2870>
- Hajkhodadadi D, Etemadi O, Abedi M R, Jazayeri R S. (2021). The effectiveness of triple-p (positive parenting program) on effective parenting and quality of child-parent relationship in mothers with adolescents. *Journal of Psychological Science*, 20(98), 185-198. [Persian]. <http://psychologicalscience.ir/article-1-805-fa.html>
- Hamill, T. S., Pickett, S. M., Amsbaugh, H. M., & Aho, K. M. (2015). Mindfulness and acceptance in relation to Behavioral Inhibition System sensitivity and psychological distress. *Personality and Individual Differences*, 72, 24-29. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.08.007>
- Harkins, C. A. B. (2014). *The relationship between adoptive parents attachment and parenting styles on adoption outcomes*. Alliant International University.
- Hayes, S. C., Levin, M. E., Plumb-Villardaga, J., Villatte, J. L., & Pistorello, J. (2013). Acceptance and commitment therapy and contextual behavioral science: Examining the progress of a distinctive model of behavioral and cognitive therapy. *Behavior therapy*, 44(2), 180-198. <https://doi.org/10.1016/j.beth.2009.08.002>
- Holmgren, E., & Elovainio, M. (2019). Issues in interpreting the findings from adoption outcome studies: A checklist for practitioners. *Adoption & Fostering*, 43(2), 210-213. <https://doi.org/10.1177/0308575919841753>
- Johnson, B. (2020). Importance of positive parenting during the pandemic. *BMH Medical Journal-ISSN 2348-392X*, 7(3), 46-49.

- Karimzadeh M, khodabakhshi-koolaei A, Davoodi H, Heidari H. (2021). The effectiveness of a parenting program based on positive psychology on self-efficacy, emotional distress, and psychological burden on mothers of children with behavioral problems. *Iranian Journal of Pediatric Nursing(JPEN)*, 7 (3), 1-11. [Persian] <http://jpen.ir/article-1-534-en.html>
- Kohn, C., Pike, A., & de Visser, R. O. (2024). Parenting in the “extreme”: An exploration into the psychological well-being of long-term adoptive mothers. *Family Relations*, 73(3), 1989-2013. <https://doi.org/10.1111/fare.12963>
- LaMonica, H. M., Loblay, V., Khan, Q., Hindmarsh, G., Song, Y. J., Ekambareshwar, M., ... & Hickie, I. B. (2025). Parental emotional adjustment as a primary target for parenting programs: a cross-sectional study. *BMC psychology*, 13(1), 601. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02646-8>
- León, E., Steele, M., Palacios, J., Román, M., & Moreno, C. (2018). Parenting adoptive children: Reflective functioning and parent-child interactions. A comparative, relational and predictive study. *Children and Youth Services Review*, 95, 352-360. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.11.009>
- Lyttle, E., McCafferty, P., & Taylor, B. J. (2024). Experiences of adoption disruption: Parents' perspectives. *Child care in practice*, 30(3), 333-352. <https://doi.org/10.1080/13575279.2021.1941767>
- Mak, Y. W., Leung, D. Y., Zhang, X., Chung, J. O., Chow, P. S., Ruan, J., & Yeung, J. W. (2024). Effects of a flexibly delivered group-based acceptance and commitment therapy on reducing stress and enhancing psychological wellbeing in parents of school-age children during the COVID-19 pandemic: a quasi-experimental study. *Frontiers in public health*, 12, 1485836. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1485836>
- Nematy, K., Golmohammadian, M. and Rashidi, A. (2024). The effectiveness of the positive parenting program on parenting competence and the quality of parent-child relationships in mothers of first-grade female students. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 15(60), 121-145. [Persian]. <https://doi.org/10.22054/qccpc.2025.73103.3096>
- O'Brien, K. M. (2011). Evaluating the effectiveness of a parent training protocol based on an acceptance and commitment therapy philosophy of parenting. University of North Texas.
- Palacios, J., Rolock, N., Selwyn, J., & Barbosa-Ducharme, M. (2019). Adoption breakdown: Concept, research, and implications. *Research on Social Work Practice*, 29(2), 130-142. <https://doi.org/10.1177/1049731518783852>
- Pianta, R. C. (1994). Patterns of relationships between children and kindergarten teachers. *Journal of school psychology*, 32(1), 15-31. [https://doi.org/10.1016/0022-4405\(94\)90026-4](https://doi.org/10.1016/0022-4405(94)90026-4)
- Pickering, J. A., & Sanders, M. R. (2016). Reducing child maltreatment by making parenting programs available to all parents: A case example using the Triple P-Positive Parenting Program. *Trauma, Violence, & Abuse*, 17(4), 398-407. <https://doi.org/10.1177/1524838016658876>
- Pirzadi, H., Tafreshi, R. and Yazdani Varzaneh, M. J. (2024). Effectiveness of Positive Parenting Programs on Behavioral Problems in Children of Head the Household Mothers. *Journal of Applied Psychological Research*, (), .[Persian]. <https://doi.org/10.22059/japr.2024.375832.644919>
- Rushton, A., Monck, E., Leese, M., McCrone, P., & Sharac, J. (2010). Enhancing adoptive parenting: A randomized controlled trial. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 15(4), 529-542. <https://doi.org/10.1177/1359104510365041>
- Safaralikhani E, Donyamali S. (2023). The effectiveness of parenting training based on acceptance and commitment on anxiety and emotional self-regulation of parents of children with learning disabilities. *Rooyesh*. 12(4), 177-186. [Persian]. <http://frooyesh.ir/article-1-4227-fa.html>

- Sanders, M. R., Kirby, J. N., Tellegen, C. L., & Day, J. J. (2014). The Triple P-Positive Parenting Program: A systematic review and meta-analysis of a multi-level system of parenting support. *Clinical psychology review*, 34(4), 337-357. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2014.04.003>
- Sanders, M. R. (2003). Triple P-Positive Parenting Program: A population approach to promoting competent parenting. *Australian e-journal for the Advancement of Mental Health*, 2(3), 127-143. <https://doi.org/10.5172/jamh.2.3.127>
- Swain, J., Hancock, K., Dixon, A., & Bowman, J. (2015). Acceptance and Commitment Therapy for children: A systematic review of intervention studies. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 4(2), 73-85. <https://doi.org/10.1016/j.jcbs.2015.02.001>
- Scott, S., & Gardner, F. (2015). Parenting programs. *Rutter's child and adolescent psychiatry*, 483-495. <https://doi.org/10.1002/9781118381953.ch37>
- Thongseiratch, T., Leijten, P., & Melendez-Torres, G. J. (2020). Online parent programs for children's behavioral problems: A meta-analytic review. *European child & adolescent psychiatry*, 29(11), 1555-1568. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01472-0>
- Tuntipuchitanon, S., Kangwanthiti, I. O., Jirakran, K., Trairatvorakul, P., & Chonchaiya, W. (2024). Online positive parenting programme for promoting parenting competencies and skills: randomised controlled trial. *Scientific reports*, 14(1), 20001. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-70842-4>
- Weir, K. N., Lee, S., Canosa, P., Rodrigues, N., McWilliams, M., & Parker, L. (2013). Whole family therapy: Integrating family systems theory and therapy to treat adoptive families. *Adoption Quarterly*, 16(3-4), 175-200. <https://doi.org/10.1080/10926755.2013.844216>
- Wilson, P., Rush, R., Hussey, S., Puckering, C., Sim, F., Allely, C. S., ... & Gillberg, C. (2012). How evidence-based is an evidence-based parenting program? A PRISMA systematic review and meta-analysis of Triple P. *BMC medicine*, 10(1), 130. <https://doi.org/10.1186/1741-7015-10-130>